

УДК 346.52

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.2.6>

АНТИКОНКУРЕНТНІ УЗГОДЖЕНІ ДІЇ: ФОРМИ ПРОЯВУ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗСЛІДУВАННЯ В ОКРЕМИХ СЕКТОРАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Лозова А.А.,
*аспірантка кафедри господарського права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*
ORCID: 0009-0000-4939-3667

Лозова А.А. Антиконтурентні узгоджені дії: форми прояву та проблеми розслідування в окремих секторах господарювання.

Стаття присвячена комплексному дослідженню феномену антиконкурентних узгоджених дій у господарських відносинах та аналізу проблем їхнього виявлення й розслідування в окремих секторах економіки України. Розкрито сутність та різноманітні форми прояву антиконкурентних узгоджених дій, серед яких найбільш поширеними є картельні змови під час публічних закупівель, що призводять до спотворення результатів тендерів, торгів, аукціонів та конкурсів; узгоджені дії у сфері ціноутворення (фіксація цін, «дзеркальне» ціноутворення, демпінгові схеми); розподіл ринків за територіальним чи товарним принципом; а також узгоджені дії, спрямовані на обмеження доступу нових суб'єктів на ринок.

Особливу увагу приділено аналізу складнощів, що виникають у процесі розслідування таких порушень. Насамперед ідеться про проблему збору доказової бази, адже антиконкурентні домовленості, як правило, мають прихований характер, реалізуються у формі неформальних угод чи паралельної поведінки, що ускладнює їхню ідентифікацію та документальне підтвердження. Не менш актуальним є питання встановлення причинно-наслідкового зв'язку між діями суб'єктів господарювання та реальними негативними наслідками для конкуренції – підвищенням цін, зниженням якості продукції чи послуг, усуненням конкурентів з ринку. У цьому контексті проблемним залишається застосування економічного аналізу та методів кількісної оцінки шкоди від антиконкурентних дій.

Крім того, відзначено відсутність належних механізмів міжвідомчої координації: недостатня взаємодія між Антимонопольним комітетом України, органами державного фінансового контролю, правоохоронними органами та судами знижує ефективність розслідувань і призводить до фрагментарності у правозастосуванні. У низці випадків спостерігається і правова колізійність процедур, зокрема щодо доступу до банківської та комерційної таємниці, використання цифрових доказів, а також строків притягнення до відповідальності. Це створює додаткові труднощі в доведенні фактів узгодженої поведінки та забезпеченні невідворотності покарання.

Визначено, що в окремих секторах господарювання – енергетичному, аграрному, будівельному та фармацевтичному – антиконкурентні узгоджені дії мають специфічні форми прояву, зумовлені особливостями ринкової структури, високим рівнем концентрації та залежністю від державного регулювання.

У статті також обґрунтовано необхідність удосконалення методик виявлення та доведення антиконкурентних дій, впровадження цифрових інструментів моніторингу ринків та розширення превентивних повноважень Антимонопольного комітету України. Зроблено висновок, що ефективна протидія антиконкурентним узгодженим діям потребує поєднання правових, економічних та організаційних заходів, а також гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами у сфері конкуренційної політики.

Ключові слова: антиконкурентні узгоджені дії; картельні змови; публічні закупівлі; спотворення результатів тендерів, торгів, аукціонів та конкурсів; узгоджене ціноутворення; розподіл ринків; обмеження конкуренції; доказова база; Антимонопольний комітет України.

Lozova A.A. Anticompetitive concerted actions: forms of manifestation and problems of investigation in certain economic sectors.

The article is devoted to a comprehensive study of the phenomenon of anti-competitive concerted actions in economic relations and the analysis of the problems of their detection and investigation in certain sectors of the Ukrainian economy. The essence and various forms of manifestation of anti-competitive concerted actions are revealed, among which the most common are cartel collusion during public procurement, which leads to distortion of the results of tenders, trades, auctions and competitions; concerted actions in the field of pricing (price fixing, «mirror» pricing, dumping schemes); division of markets on a territorial or commodity basis; as well as concerted actions aimed at restricting access of new entities to the market.

Particular attention is paid to the analysis of the difficulties that arise in the process of investigating such violations. First of all, this concerns the problem of collecting evidence, since anti-competitive agreements, as a rule, are hidden in nature, implemented in the form of informal agreements or parallel behavior, which complicates their identification and documentary confirmation. No less relevant is the issue of establishing a causal link between the actions of business entities and real negative consequences for competition – an increase in prices, a decrease in the quality of products or services, the elimination of competitors from the market. In this context, the application of economic analysis and methods for quantifying the harm from anti-competitive actions remains problematic.

In addition, the lack of proper mechanisms for interdepartmental coordination was noted: insufficient interaction between the Antimonopoly Committee of Ukraine, state financial control bodies, law enforcement agencies and courts reduces the effectiveness of investigations and leads to fragmentation in law enforcement. In a number of cases, there is also a legal conflict of procedures, in particular regarding access to banking and commercial secrets, the use of digital evidence, as well as the terms of bringing to justice. This creates additional difficulties in proving the facts of concerted behavior and ensuring the inevitability of punishment.

It is determined that in certain economic sectors energy, agriculture, construction and pharmaceuticals – anticompetitive concerted actions have specific forms of manifestation, due to the peculiarities of the market structure, high level of concentration and dependence on state regulation.

The article also substantiates the need to improve the methods of detecting and proving anticompetitive actions, introduce digital market monitoring tools and expand the preventive powers of the Antimonopoly Committee of Ukraine. It is concluded that effective counteraction to anticompetitive concerted actions requires a combination of legal, economic and organizational measures, as well as harmonization of national legislation with European standards in the field of competition policy.

Key words: anticompetitive concerted actions; cartel agreements; public procurement; distortion of the results of tenders, trades, auctions and competitions; concerted pricing; market sharing; restriction of competition; evidentiary base; Antimonopoly Committee of Ukraine.

Постановка проблеми. Функціонування конкурентного середовища є фундаментальною передумовою стабільного розвитку економіки, підвищення її ефективності та забезпечення прав споживачів. Водночас сучасна господарська практика в Україні та світі свідчить про широке поширення антиконкурентних узгоджених дій, які спотворюють умови ринкової взаємодії та призводять до суттєвих економічних і соціальних втрат. Найбільш небезпечними формами такої поведінки є картельні змови у сфері публічних закупівель, узгоджене ціноутворення, розподіл ринків і обмеження доступу нових суб'єктів до ринку, що безпосередньо впливає на результати тендерів, торгів, аукціонів та конкурсів.

Проблематика ускладнюється тим, що зазначені дії зазвичай мають прихований характер, здійснюються у формі неформальних домовленостей чи паралельної поведінки, що значно ускладнює їх виявлення та доведення. Відсутність системних методик збору та аналізу доказів, недостатня міжвідомча координація та наявність правових колізій у процедурах розслідування створюють додаткові бар'єри для ефективного реагування з боку держави.

Особливої гостроти проблема набуває в окремих секторах господарювання – енергетичному, аграрному, будівельному та фармацевтичному, де висока концентрація ринку та залежність від державного регулювання створюють сприятливі умови для антиконкурентних практик. У таких умовах протидія узгодженим діям вимагає не лише правових, а й економічних та організаційних інструментів, а також гармонізації національної політики із європейськими стандартами конкурентного права.

Метою статті є комплексний аналіз форм прояву антиконкурентних узгоджених дій у господарських відносинах, з'ясування їхніх специфічних рис в окремих секторах економіки України, а також виявлення проблем та труднощів, що виникають у процесі їх розслідування. Особливу увагу приділено питанням збору та оцінки доказової бази, встановленню причинно-наслідкового зв'язку між діями суб'єктів господарювання та наслідками для конкуренції, вивченню факторів, які зумовлюють спотворення результатів тендерів, торгів, аукціонів та конкурсів. На основі проведеного дослідження передбачається вироблення науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення механізмів виявлення, доведення та попередження антиконкурентних узгоджених дій з урахуванням європейських стандартів конкурентної політики.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика запобігання та протидії антиконкурентним узгодженим діям посідає вагоме місце в сучасній доктрині господарського та конкурентного права. У працях провідних учених – Т.І. Швидкої, Ж.В. Поплавської, Ю.В. Журика, Я.В. Петруненка, В.К. Малолітнєвої – комплексно досліджено правову природу узгоджених дій, їх структурні елементи, економічні чинники виникнення та характер впливу на ринкову рівновагу. На думку авторів, картельні змови належать до найбільш небезпечних проявів антиконкурентної поведінки, оскільки характеризуються латентною природою, високим рівнем скоординованості та істотним негативним впливом на конкуренцію і сферу публічних закупівель. Наукова дискусія значною мірою зосереджена на питаннях доказування: розмежуванні паралельної поведінки та змови, визначенні стандартів допустимості економічних доказів, особливостях використання цифрових даних та непрямих індикаторів. У роботах згаданих авторів підкреслюється потреба у вдосконаленні методологій економічного аналізу, які є визначальними для встановлення причинно-наслідкового зв'язку між діями суб'єктів господарювання і спотворенням конкуренції. Разом із тим, попри наявні фундаментальні напрацювання, комплексна характеристика форм прояву антиконкурентних узгоджених дій в окремих секторах господарювання, а також ґрунтовний аналіз процесуальних труднощів їх розслідування в умовах сучасного ринку залишаються недостатньо розробленими. Це обумовлює необхідність подальших досліджень, спрямованих на узгодження національної моделі конкурентної політики з європейськими стандартами та на формування ефективних правових механізмів виявлення, доведення і запобігання антиконкурентним узгодженим діям.

Виклад основного матеріалу. Функціонування конкурентного середовища є фундаментальною передумовою стабільного розвитку економіки, підвищення її ефективності та забезпечення прав суб'єктів ринкових відносин. У сучасних умовах воєнного стану та значного макроекономічного тиску на національну економіку забезпечення ефективної конкуренції набуває особливої критичності. Антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання, які спотворюють ринкові механізми, безпосередньо впливають на ціни життєво необхідних товарів та послуг, обмежують доступ нових учасників до ринку та підривають стабільність державних закупівель. Це не лише зменшує конкурентний тиск, що стимулює інновації та оптимальний розподіл ресурсів, а й створює додаткові ризики для економічної та соціальної стабільності.

Специфіка антиконкурентних узгоджених дій зумовлена їх переважно латентним характером. Такі дії, як правило, не оформлюються у вигляді формалізованих письмових домовленостей, а реалізуються через мовчазну згоду, координацію стратегічних рішень або паралельну поведінку суб'єктів господарювання на ринку, яка зовні може виглядати як сукупність незалежних та економічно обґрунтованих рішень. Відповідно до статті 5 Закону України «Про захист економічної конкуренції» узгодженими визнаються будь-які форми координації конкурентної поведінки, зокрема укладення угод, прийняття колективних рішень об'єднаннями суб'єктів господарювання, а також інша погоджена діяльність чи бездіяльність [1]. Антиконкурентний характер таких дій традиційно встановлюється з урахуванням їх наслідків, що полягають у недопущенні, усуненні або обмеженні конкуренції, а також у спотворенні результатів ринкової взаємодії, що негативно позначається на економічній стабільності та розвитку відповідних секторів економіки. Особливої уваги потребують випадки узгоджених дій, спрямованих на спотворення результатів торгів, аукціонів чи публічних закупівель, оскільки вони безпосередньо впливають на механізми ціноутворення та обмежують доступ потенційних учасників до ринку.

У цьому контексті доказову базу доведення антиконкурентних узгоджених дій умовно поділяють на прямі та непрямі докази. До прямих доказів належать угоди, протоколи та інші документи, що безпосередньо підтверджують факт координації конкурентної поведінки, а також інформація,

отримана від учасників змови. Непрямі докази охоплюють сукупність даних, які свідчать про підозрілу поведінку суб'єктів господарювання, несумісну з результатами економічного аналізу відповідного товарного ринку, зокрема за відсутності об'єктивних ринкових чинників, що могли б її пояснити [2].

Інструменти, які застосовує Антимонопольний комітет України під час розслідування антиконкурентних узгоджених дій, визначені Законом України «Про захист економічної конкуренції». У процесі розгляду справи органи АМКУ здійснюють збір і аналіз документів, пояснень осіб, висновків експертів та іншої інформації, що має значення для встановлення обставин порушення, і приймають рішення в межах наданої їм компетенції. При цьому Комітет наділений правом витребувати пояснення як від осіб, які беруть участь у справі, так і від інших осіб – за їх клопотанням або з власної ініціативи.

Відповідно до статті 41 Закону України «Про захист економічної конкуренції» доказами у справі можуть бути будь-які фактичні дані, що дають змогу встановити наявність або відсутність порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Такі дані встановлюються на підставі пояснень сторін і третіх осіб, пояснень службових осіб і громадян, письмових та речових доказів, а також висновків експертів. Усні пояснення фіксуються у протоколі, а особи, які беруть участь у справі, мають право надавати докази та доводити їх достовірність і об'єктивність [1].

Крім того, органи АМКУ за власною ініціативою або за клопотанням особи, яка бере участь у справі, мають право призначати експертизу. У випадках, якщо докази не було надано і є достатні підстави вважати, що документи, предмети чи інші носії інформації, які можуть бути доказами або джерелами доказів у справі, знаходяться у певному місці та існує загроза їх знищення, такі докази можуть бути вилучені. У разі, якщо вилучення є неможливим, органами Комітету або уповноваженими працівниками може бути накладено арешт на предмети, документи та інші носії інформації, що можуть бути доказами або джерелами доказів у справі.

У будь-якому випадку при доведенні порушення органами АМКУ: встановлюються товарні, територіальні (географічні) та часові межі ринку, на якому відбулося порушення; враховується специфіка законодавства, що регулює діяльність суб'єктів господарювання на відповідному ринку, а також бар'єри входу на ринок; визначається коло суб'єктів господарювання, що діють на такому ринку, відносини контролю між ними та їх частки на відповідному ринку; досліджується поведінка суб'єктів господарювання на ринку в період порушення, зокрема цінова, а також фактори, які могли впливати на таку поведінку; порівнюється поведінка суб'єктів господарювання в період порушення з періодами, що йому передували та/або настали після його вчинення; здійснюється порівняння поведінки суб'єктів господарювання на різних територіях [3].

Слушно зазначає М. Буроменська, що для визначення схожості або тотожності дій суб'єктів господарювання у сфері ціноутворення органи Комітету досить часто застосовують математичний аналіз, зокрема шляхом розрахунку коефіцієнта кореляції між рядами цін, встановлених учасниками ринку у досліджуваній період. Для встановлення негативного впливу на конкуренцію також може здійснюватися порівняння прибутку, отриманого відповідачами у попередніх періодах і безпосередньо в період порушення, аналіз причинно-наслідкового зв'язку між ціновою поведінкою відповідачів та можливістю споживачів обирати найбільш вигідну пропозицію, а також аналіз змін обсягів реалізації. Таким чином, із сукупності поведінкових факторів та документальних доказів формується цілісна картина правопорушення, за умови аналізу якої стає можливим встановлення факту антиконкурентних узгоджених дій. Доказування таких дій, особливо у випадках картельних змов, є складним процесом і потребує комплексної оцінки як прямих, так і непрямих доказів. При цьому надзвичайно важливим елементом доказування є оцінка впливу на конкуренцію, яка аналізується в ході розслідування. [3].

Прихований характер антиконкурентних узгоджених дій зумовлює різноманітність форм їх прояву залежно від структури відповідного товарного ринку, рівня концентрації, особливостей державного регулювання та економічної значущості окремих видів діяльності. У різних сегментах господарювання такі дії набувають специфічних рис, що впливають як на механізми їх реалізації, так і на способи виявлення та доведення. Саме тому ефективна протидія антиконкурентній поведінці неможлива без урахування галузевих особливостей функціонування ринків, зокрема у сферах з високою часткою державної участі, обмеженим колом учасників або підвищеним суспільним інтересом. У цих умовах аналіз практики застосування законодавства про захист економічної конкуренції в окремих секторах економіки набуває особливої наукової та практичної

значущості, оскільки дозволяє виявити типові моделі узгодженої поведінки та оцінити адекватність наявних інструментів державного реагування.

Енергетичний сектор є однією з найбільш чутливих та стратегічно важливих галузей національної економіки, оскільки визначає рівень енергетичної та економічної безпеки держави, впливає на інвестиційну привабливість країни й безпосередньо позначається на якості життя населення. Специфіка його функціонування полягає у високому рівні концентрації ринку, значній залежності від державного регулювання, наявності істотних бар'єрів входу для нових учасників та капіталомісткості виробничих процесів

Практика Антимонопольного комітету України підтверджує, що енергетичний ринок належить до найпроблемніших щодо дотримання вимог конкурентного законодавства. Так, у 2021 р. АМКУ визнав дії низки операторів автозаправних станцій ознаками змови на ринку світлих нафтопродуктів, що полягала у синхронному підвищенні роздрібних цін на бензин та дизельне паливо без об'єктивних економічних причин [4].

Аналогічні розслідування проводилися щодо постачальників природного газу населенню: у 2020 р. Комітет виявив узгоджені дії 16 газопостачальних підприємств, спрямовані на утримання тарифів на рівні, вищому за ринковий [5].

У сфері оптової торгівлі електроенергією досліджувалися випадки маніпуляцій на ринку «на добу наперед», коли групи трейдерів узгоджували поведінку на аукціонах з метою створення штучного дефіциту та підвищення ціни. Ці практики особливо небезпечні, оскільки безпосередньо впливають на формування кінцевого тарифу для споживачів та фінансову стабільність енергетичних компаній.

Аграрний сектор є одним із ключових драйверів національної економіки України, забезпечуючи значну частку валютних надходжень, формуючи продовольчу безпеку держави та підтримуючи зайнятість у сільській місцевості. Разом із тим його ринкова структура та особливості виробничих процесів створюють передумови для виникнення антиконкурентних практик. Сезонний характер виробництва, залежність від погодних умов і коливань світової кон'юнктури, а також значна частка витрат на зберігання та транспортування продукції зумовлюють концентрацію великих обсягів сільськогосподарських товарів у руках обмеженого кола трейдерів та переробних підприємств. За таких обставин підвищується ризик координації їхньої поведінки, спрямованої на вплив на рівень закупівельних цін чи обсяги постачання продукції на ринок.

У практиці Антимонопольного комітету України фіксуються приклади таких порушень. Наприклад, у 2020 р. Комітет розслідував справу про узгоджені дії компаній – постачальників продуктів харчування для шкільних їдалень, які подавали пропозиції з ідентичними цінами та умовами поставки, що свідчило про їх попередню домовленість [6]. У 2022 р. увагу АМКУ привернули сигнали про можливу змову між великими експортерами зерна щодо утримання закупівельних цін на рівні, нижчому за ринковий, у період пікового збору врожаю [7].

Будівельна галузь України посідає провідне місце у структурі національної економіки, адже забезпечує розвиток інфраструктури, створює робочі місця та формує значний сегмент державних і приватних інвестицій. Водночас специфіка цього ринку – високий рівень участі державних коштів у фінансуванні об'єктів, складність тендерних процедур, значний обсяг інфраструктурних проєктів та обмежене коло великих підрядних організацій – створює сприятливе середовище для антиконкурентних узгоджених дій. Найбільш поширеними порушеннями тут є змови під час публічних закупівель, координація цінових пропозицій, «ротація» переможців торгів та використання пов'язаних компаній для формування видимості конкуренції. Практика АМКУ підтверджує значний масштаб таких порушень. Зокрема, у 2019–2021 рр. Комітет розглянув низку справ щодо змов під час проведення тендерів з будівництва та ремонту автомобільних доріг, коли групи підрядників подавали формально конкуруючі, але фактично узгоджені пропозиції, що призводило до необґрунтованого завищення цін [4].

У 2022 р. зафіксовано антиконкурентні дії підрядних організацій у тендерах на реконструкцію навчальних закладів, які подавали однотипні кошториси та використовували спільних субпідрядників [8].

Серед ключових викликів для ефективного правозастосування у будівельній галузі залишається низка системних проблем, що значно ускладнюють боротьбу з антиконкурентними узгодженими діями. Насамперед це складність збору доказової бази, особливо у випадках, коли змови реалізуються через електронні месенджери, за допомогою зашифрованих каналів зв'язку або під

час неформальних зустрічей, не зафіксованих у службовій документації. Такі обставини змушують контролюючі органи покладатися на непрямі індикатори та економічний аналіз поведінки учасників торгів, що подовжує тривалість розслідувань та знижує їх результативність.

Фармацевтичний ринок є стратегічно важливою складовою національної економіки та системи охорони здоров'я, адже забезпечує населення життєво необхідними лікарськими засобами, вакцинами та виробами медичного призначення, без яких неможливо гарантувати належний рівень медичного обслуговування та епідеміологічної безпеки. Його функціонування характеризується низкою специфічних рис, що зумовлюють особливу вразливість до антиконкурентних практик. Насамперед це висока наукоємність виробництва та потреба у значних довгострокових інвестиціях у дослідження й розробки нових препаратів.

Практика АМКУ засвідчує, що фармацевтичний ринок України неодноразово ставав об'єктом розслідувань щодо антиконкурентних узгоджених дій. Так, у 2020 р. Комітет визнав дії кількох дистриб'юторів лікарських засобів ознаками змови при участі у державних закупівлях антибіотиків, коли пропозиції мали синхронний характер і значно перевищували середньоринковий рівень [9]. У 2021 р. розслідувалося питання про можливу координацію цін на інсуліни, що реалізовувалися через аптечні мережі в межах реімбурсаційних програм [10].

Таким чином, аналіз практики застосування законодавства про захист економічної конкуренції в енергетичному, аграрному, будівельному та фармацевтичному секторах свідчить про системний і багатоаспектний характер антиконкурентних узгоджених дій, які набувають галузево зумовлених форм залежно від структури ринку, рівня його концентрації та особливостей державного регулювання. Незважаючи на різну економічну природу зазначених ринків, спільними для них є високий ризик координації поведінки суб'єктів господарювання, використання механізмів публічних закупівель як інструменту реалізації змов, а також складність виявлення та доведення таких порушень унаслідок їх латентного характеру. Водночас наявна практика Антимонопольного комітету України демонструє як потенціал наявних правових інструментів, так і їх обмеженість у частині доказування, економічного аналізу та оперативності реагування.

Висновки. Антиконкурентні узгоджені дії є однією з найбільш суспільно небезпечних форм порушення законодавства про захист економічної конкуренції, оскільки характеризуються латентним характером, ґрунтуються на неформалізованих домовленостях між суб'єктами господарювання та здатні суттєво спотворювати результати торгів, аукціонів, конкурсів і процедур публічних закупівель, обмежуючи доступ до ринку потенційних та нових учасників.

Найпоширенішими формами прояву антиконкурентних узгоджених дій виступають картельні змови у сфері публічних закупівель, узгоджене ціноутворення, поділ ринків за територіальним, товарним або суб'єктним принципом, а також домовленості, спрямовані на усунення або обмеження конкурентів. У кожному окремому секторі господарювання зазначені практики набувають специфічних рис, що зумовлюється рівнем концентрації ринку, бар'єрами входу та особливостями державного регулювання.

Розслідування антиконкурентних узгоджених дій супроводжується низкою системних труднощів, зокрема обмеженістю доступу до доказової інформації, складністю встановлення причинно-наслідкового зв'язку між узгодженою поведінкою та негативними наслідками для конкуренції, недостатнім розвитком методик економічного аналізу шкоди, а також наявністю правових колізій процедурного характеру та дефіцитом ефективної міжвідомчої координації.

Найбільш уразливими до поширення антиконкурентних узгоджених дій в Україні залишаються енергетичний, аграрний, будівельний та фармацевтичний сектори економіки. Їхня вразливість зумовлена високим рівнем монополізації та концентрації ринків, значною залежністю від державного регулювання, а також масштабним обсягом процедур публічних закупівель.

Підвищення ефективності протидії антиконкурентним узгодженим діям потребує комплексного підходу, який передбачає: – удосконалення методик виявлення та доведення узгодженої антиконкурентної поведінки; – впровадження сучасних цифрових інструментів моніторингу ринків і алгоритмів виявлення аномалій у тендерних процедурах; – розширення превентивних і аналітичних повноважень Антимонопольного комітету України; – посилення міжвідомчої координації та забезпечення правової визначеності процедур розслідування; – гармонізацію національного законодавства та правозастосовної практики з європейськими стандартами конкуренційної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> (дата звернення: 14.12.2025).
2. Швидка Т.І. Економічна конкуренція: сучасний стан законодавчого забезпечення та перспективи його модернізації : монографія. Харків: Право, 2020. 376 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2020/Shvidka_2020.pdf.
3. Посібник для суддів. Захист економічної конкуренції / Національна школа суддів України; Європейський банк реконструкції та розвитку; Міжнародна організація права розвитку. Київ, 2021. 93 с. URL: [https://nsj.gov.ua/files/1643191642Handbook %20on%20Competition_Final.pdf](https://nsj.gov.ua/files/1643191642Handbook%20on%20Competition_Final.pdf).
4. Звіт Антимонопольного комітету України про діяльність у сфері захисту економічної конкуренції за 2021 рік. Київ: АМКУ, 2022. 204 с. URL: <https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/627/ccb/c10/627ccbc10ef3d640199715.pdf>.
5. Рішення Антимонопольного комітету України від 12.11.2020 у справі № 143-р/тк. URL: <https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/605/4a0/e26/6054a0e268fc0702551413.pdf>.
6. Рішення Антимонопольного комітету України від 14.05.2020 у справі № 127-р/тк. URL: <https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/605/4a0/e26/6054a0e268fc0702551413.pdf>.
7. Звіт Антимонопольного комітету України про діяльність у сфері захисту економічної конкуренції за 2022 рік. Київ: АМКУ, 2023. URL: <https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/richni-zviti/zvit-2022>.
8. Рішення Антимонопольного комітету України від 17.02.2022 у справі № 214-р/тк. URL: <https://amcu.gov.ua/news/informaciya-pro-rishennya-amku-17022022>.
9. Звіт Антимонопольного комітету України про діяльність у сфері захисту економічної конкуренції за 2020 рік. Київ: АМКУ, 2021. URL: <https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/605/4a0/e26/6054a0e268fc0702551413.pdf>.
10. Рішення Антимонопольного комітету України від 21.05.2021 у справі № 178-р/тк. URL: <https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/627/ccb/c10/627ccbc10ef3d640199715.pdf>.